

İNTERNET YAYINCILIĞINDA KONTROL VE DENETİM

Özgür Coşar - *Elektrik-Elektronik Yüksek Mühendisi*

ozgurcosar@gmail.com

Yayıcılık, teknolojinin gelişimiyle birlikte değişiyor ve dönüşüyor. Türkiye’de, televizyon izleyerek geçirilen günlük süre, 2006 yılında ortalama 5 saat 8 dakika iken, 2018 yılında 3 saat 34 dakikaya gerilemiş¹. Televizyon karşısında geçirilmeyen bu 2 saate yakın sürenin sahibi, yeni medya olarak da adlandırılan, internet üzerinden erişilen yayınlar. İster sosyal platformlarda paylaşılan videoları izleyin ister portallardaki fenomenleri takip edin, ülkemizde ve dünyada insanlar, vaktinin giderek artan bir bölümünü yeni medya karşısında geçiriyor. Klasik yayıncılık ile kıyaslandığında oldukça düşük olan maliyet, çok sayıda kişi/şirketi yeni medyaya yöneltti. İnternet üzerinden yapılan yayınların denetime ve lisanslamaya tabi tutulmaması da bu mecraayı cazip kılıyordu.

3 Mart 2011 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun’daki ifadesiyle; *“Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yargı yetkisi altında, her türlü teknik, usûl ve araçlarla ve her ne isim altında olursa olsun elektromanyetik dalgalar **veya diğer yollarla yapılan** radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetleriyle ilgili hususları kapsar.”*² Bu tanımdan hareketle internet üzerinden yapılan yayınlar da 6112 sayılı kanun ve ona bağlı çıkartılan yönetmeliklere uygun olmalıydı. Uydu ve kablo ortamları için müstakil yönetmelikler 2011 yılında, kanunun yayınlanmasından kısa süre sonra, yayınlanarak yürürlüğe girmişken, internet ortamındaki yayınlar için böyle bir düzenleme yapılmamıştı.

Editöryal sorumluluk ve yeni medya kelimelerini kullanarak bir internet araması yaptığınızda karşınıza onlarca makale çıkacaktır. Yalan haberlerin yayılması, kamuoyunun bilerek yanlış yönlendirilmesi, seçimlerin/halk oylamalarının etkilenmesi ve daha onlarca sebepten dolayı yeni medyanın “kontrol edilmesi” gerekliliği tüm dünyaca tartışılıyor. RTÜK’ün son yayınlanan yönetmeliğinden çok önce, 2007 yılında yayınlanan İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun³ ile internet üzerinden yapılan yayınlar yoluyla işlenecek

suçlara yönelik yaptırımlar tanımlanmıştı. Ancak söz konusu yasa, yayın yoluyla bir suç işlendiğinde uygulanacak yaptırımlar ile ilgiliydi. Yayını yapanın uyması gerekenleri tanımlayan bir yönetmelik değildi.

2018 yılının Ekim ayından bu yana Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) web sayfasında taslak haliyle duran **“Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik”**, 1 Ağustos 2019 tarihli Resmi Gazete’de yayınlandı. 1 Eylül 2019 tarihinden itibaren, tüm maddeleri ile yürürlüğe giren yönetmelik, birçok tartışmayı da beraberinde getirdi.

Yönetmelik, tanımlar bölümünden başlayarak bir takım belirsizlikler içeriyor. En net ve somut olması gereken **kapsam** maddesi bile farklı yorumlara açık olacak şekilde:

“Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin internet ortamından sunumu ile bu yayın hizmetlerini internet ortamından sunan özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşları ve bu yayın hizmetlerinin iletimini sağlayan platform işletmecilerini kapsar.

(2) Kurumun görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla;

a) Bireysel iletişim hizmetleri, bu Yönetmeliğin kapsamında değerlendirilmez.

b) Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini internet ortamından iletmeye özgülenmemiş platformlar ile,

c) Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerine yalnızca yer sağlayan gerçek ve tüzel kişiler,

*bu Yönetmeliğin uygulanmasında platform işletmecisi sayılmaz.”*⁴

Yukarıdaki kapsamı, dördüncü maddede yer alan tanımlarla birlikte değerlendirmek gerekiyor. Buna göre;

"a) Bireysel iletişim: Kişiler arası görsel-ışitsel etkileşim ve iletişimi sağlama yolunu,

h) İnternet ortamı: Haberleşme ile kişisel veya kurumsal bilgisayar sistemleri dışında kalan ve kamuya açık olan internet üzerinde oluşturulan ortamı,

ı) İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti: Bireysel iletişim hizmetleri dışında, programların kullanıcının seçtiği bir zamanda ve münferit isteği üzerine medya hizmet sağlayıcı tarafından düzenlenmiş bir program kataloğuna bağlı olarak ve doğrudan veya koşullu erişim yoluyla internet ortamından izlendiği veya dinlendiği yayın hizmetini,

k) İnternet radyo yayını: Bireysel iletişim hizmetleri dışında, programların bir yayın akış çizelgesine dayalı internet ortamından yapılan ses ve veri yayını,

l) İnternet televizyon yayını: Bireysel iletişim hizmetlerinin dışında, programların bir yayın akış çizelgesine dayalı olarak izlenebilmesi amacıyla bir medya hizmet sağlayıcı tarafından sunulan şifreli veya şifresiz görsel-ışitsel yayın hizmetinin internet ortamından yayınlanmasını,

m) İnternet yayın platform işletmecisi: Çok sayıda radyo, televizyon ve/veya isteğe bağlı yayın hizmetini internet ortamından kendilerine ait bir URL adresi ve/veya mobil uygulamalar vasıtasıyla iletimini sağlayarak, doğrudan ve/veya koşullu erişim yoluyla tümleşik televizyon alıcısı, bilgisayar, akıllı telefon, tablet veya benzeri cihazlarla alınabilecek şekilde kullanıcıların hizmetine sunan kuruluşu,

n) İsteğe bağlı yayın hizmeti: Programların kullanıcının seçtiği bir zamanda ve/veya münferit isteği üzerine medya hizmet sağlayıcı tarafından düzenlenmiş bir program kataloğuna bağlı olarak izlendiği veya dinlendiği yayın hizmetini,

r) Medya hizmet sağlayıcı: Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmeti içeriğinin seçiminde editöryal sorumluluğu bulunan ve bu hizmetin düzenlenme ve yayınlanma biçimine karar veren tüzel kişiyi,

Bu tanımlar ve kapsam maddesini birlikte değerlendirince ortaya çıkan tablo düşündürücü. Yönetmelikteki tanımlara göre, YouTube ve benzeri video paylaşım platformları, Spotify, Fızy gibi müzik paylaşım platformları ve adının bugün bilmediğimiz daha nicelelerinin de yönetmelik kapsamına girdiği ileri sürülebilir. Sadece YouTube platformunda Türkçe kanal sahiplerinin sayısını ve her gün eklenen video süresi düşünüldüğünde bile yönetmeliğin uygulanabilir olmasının önündeki zorluklar görülebilir.

6112 sayılı yasanın referans aldığı, Avrupa Birliği'nin Avrupa Görsel İşitsel Hizmetler Direktifi de 2018 yılında online yayın hizmetlerini denetim altına alan

bir dizi değişikliğe uğradı.⁵ Yani, kimselerinin ileri sürdüğü gibi internet üzerinden yapılan yayınların denetimi, sadece ülkemizde yapılmıyor. Hem geleneksel medya yayıncılığı ile aynı koşulların sağlanması hem de küçüklerin ko-

runması gibi hedefler gözetilerek yapılan yeni düzenlemeler, Avrupa'da da tartışılıyor.

Yazının bir şube bülteninde yayınlanmak üzere hazırlandığını dikkate alarak toparlamam gerekirse, 6112 sayılı kanunun gerekleri arasında yer alan bu yönetmeliğin yayınlanması doğal ve beklenen bir gelişmedir. Yönetmeliğin kapsamının net tanımlanmamış olması, uygulamanın ne şekilde gerçekleşeceği konusunda endişelerin oluşmasına yol açmaktadır.

Kaynaklar:

¹ RTÜK Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması 2018. <https://www.rtuk.gov.tr/assets/Icerik/AltSiteler/televizyonizlemeegilimleriarastirmasi2018.pdf>

² 6112 sayılı Kanun Madde 2.1 <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/34819>

³ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf>

⁴ İlgili yönetmelik metni için: <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/154117>

⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/audivisual-media-services-directive-avmsd>